

Q.N.
385
90
385,90.

II n
1481

RECTOR
ACADEMIAE WITTEBERGENSIS
IOANNES DANIEL
TITIVS

(5)

PHYSICES PROFESSOR PVBLICVS
ORDINARIVS
INSTITVTVM

IOANNIS CHRISTIANI BORMANNI

BELEGORA MISNICI SS. TH. CVLTORIS

III. NON. IVL. A. R. S. CIOIOCCCLXVI.

ORATIONE PVBLICE

MAIORI IN AVDITORIO

HABENDA

LIBERALITATIS THILEMANNIANAE EX LEGE

PIETATEM DECLARATVRI

C I V I B V S
C O M M E N D A T.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK
HALLE
(SALE)

BIBLIOTHECA
TUNICKAVIANA

*Praemittitur Antiquitatum Germaniae Specimen XXII.
obseruatorum in Taciti Germania.*

Quam cædro et marmore dignum de institutis maiorum nostrorum Corn. Tacitus volumen, quod de Germania inscribitur, reliquerit, ii demum iudicare et iustis ponderibus examinare norunt, qui non in-teriectorum modo inter ætatem ipsius et nostrum sæculum temporum rationes cognoscere, sed hodiernorum etiam morum et natiui ab vltima origine sensus, qui nostrum omnium est proprius, ex certis nec fallentibus vestigiis sagaciter indagare student. Quidquid in mentem vllis vnquam venire potuerit, vt tanti auctoris fidem suspectam facere conarentur, hoc constabit, non certiora propriae, et sinceræ, et tantum sui similis gentis, argumenta deprehendi, quam in antiquitatum patriarum memoriis et recentioris æui comparatione, respectu quidem genii, quem ex imitatione veterum Germaniæ voces. Itaque forte non sine fructu, quem antiquæ historiæ studiosi inde capiant, quaedam ex Corneliæ Germaniæ ad commentationem deligere iuuerit. Locus in ea est: (c. XII.) *Eliguntur in iisdem conciliis et principes, qui iura per pagos vicosque reddunt. Centeni singulis ex plebe comites consilium simul et auctoritas adsunt.* Sic enim vulgo legitur, scriptura parum explicata. Non est mirum, summis ingeniis maximas hinc esse difficultates obiectas. Qui de iudiciorum praesidibus, seu *comitibus*, et horum adfessoribus, seu *scabinis*, hic agi veluti

veluti per nebulam viderunt, partem quidem veri adsecuti sunt, vt CONRINGIUS, BRUMMERVS, alii. At quid dicemus de *centum* scabinis? Quale hoc iudicium futurum fuisset? quum praefertim constet, ter quouis anno ad stata et definita loca praefides iudiciorum, in qualibet regione ipsis attributa, sollemnes conuentus iuris dicundi causa egisse. Quomodo haec conuenirent cum ingenio Germanorum, tam inexorabilem erga Varum, litium series ad sese introducere ausum; cuius rei testes sunt VELLEIUS (l. II. c. CXVIII.) et FLORUS? (l. IV. c. XII.) Remedium adferre conati huic incommodo viri eruditi sunt, qui *certi, septem, duodeni*, scriptum fuisse coniecerunt, vt ex peritia sane antiquitatis, ita parum veri ad similitudinem. Felicior horum fuit sagacitas, qui de centenariis aliquid indicari opinati sunt. Superest tamen in verbis mira obscuritas et in ipsa re manifesta repugnantia, si haec lectio retineatur. Per principes enim intelligi centenarii similes iis, posterioris aetatis qui fuerunt, minime poterunt; quia non ex hoc tantum capite, sed aliis etiam huius scriptoris locis notum est, ipsum hoc vocabulo iudices gentis, seu summum in pace magistratum, quales postea duces comitesque apud Francos erant, designare; vti CAESAR quoque (de bell. G. l. VI. c. XXII. XXIII.) fecit. Sed si centenarii accipiantur *illi ex plebe comites, singulis qui principibus con-*
2 *filium*

filium et auctoritas additi fuerint, quomodo hoc cum posterioris aevi moribus conueniet, quo sub quolibet comite tot saltem centenarios, quot centenas, fuisse constat? Et tantus certe numerus simplicitati Germanorum minime conuenire videtur. Itaque nihil plane dubitamus, omnibus his incommodis facile remedium duarum litterarum et interpunctionis mutatione adferri posse, si legamus: *Eliguntur in iisdem conciliis et principes, qui iura per pagos vicosque reddunt centenis singuli.* Ex plebe comites consilium simul et auctoritas adsunt. Sententia vt sic erit planissima, ita etiam centenarum origo explicatissima. Plurima enim indicio sunt, numerum centenarium, veluti sacrum, in distributione multitudinis maioribus nostris placuisse, et id eos egisse, vt habilior ad regendum ita centuriatus populus esset. Transgressos in Italiam et Padi ad confinia Boios centum duodecim tribus habuisse, CATO apud PLINIVM (H. N. l. III. c. XV.) auctor est. CAESAR, (de bell. G. l. I. c. XXXVII.) centum Sueuorum pagos ad ripam Rheni confedisse et transire conatos esse, refert; qui de iisdem testatur, (l. IV. c. I.) centum eos pagos habere dici. TACITVS (Germ. c. XXIX.) idem de Semnonibus tantum adfirmat: *Centum pagis habitantur.* Vbi tamen emendandum putamus: *Centum Pagi habitantur.* IDEM simile institutum memorat (Germ. c. VI.) de delectis ex omni iuuentute, qui ante aciem locabantur: *Definitur*

fnitur et numerus: centeni ex singulis pagis sunt.
Sed notabiliter subiicit: *Idque ipsum inter suos
vocantur, et quod primo numerus fuit, iam nomen
et honor est.* Nam, nec in reliquis istis distri-
butionibus semper exacte huius numeri ratio-
nem haberi potuisse, perspicimus, quoties *gen-
tes et cognationes hominum*, vt CAESAR loqui-
tur, (de bell. G. l. VI. c. XXII.) *qui una coie-
rant*, in maiorem multitudinem excreuerant;
sicuti nec postmodum centenae totidem ubi-
que familiis aequaliter ubique descriptas fuis-
se constat. Idem mos ab Anglis in Britanniam
etiam inuectus ex hundredis intelligitur, de qui-
bus docte CAROLVS DU FRESNE exponit. Hoc
ergo voluisse TACITVM credimus, magistratus
in pace tunc tempore conciliorum electos, non-
dum maiores prouincias ditione complexos fu-
isse, vt postea sub Francis, Romanos imitatis, du-
ces et comites per bello quaesitas regiones, fre-
quentibus vrbibus, villis, cultis agris, mercatu-
ris plenas, constitui et centenariis atque praefe-
ctis minoribus praeponi, necesse fuit; sed cen-
tum circiter familiarum congregatione cuius-
que horum principum iurisdictionem termina-
tam fuisse. Comites ex plebe additos, consilii
et auctoritatis causa, non solos adfessores, seu,
vt, postea vocabantur, scabinos, quod pluribus
visum fuit, censemus; sed omnes iudicum adiu-
tores,

tores, ministros, accensosque; quorum varia genera recenset SAGITTARIUS. (Antiq. Duc. Thur. l. IV. c. VI. et e. VIII-XI.) Itaque hos principes, seu magistratus, quos describit TACTIVS, pari potestate, qua postea Duces et Comites in iure dicundo, non intra maiores tamen conditionis ambitus, quam postea centenarios, recte colligi videtur. Alius etiam locus est TACTI in eodem libro, (c. XXIX.) de Batauis, amicis et fociis Romanorum, qui nobis emendatione indigere videtur. Sic vero scribitur: *Manet honos et antiquae societatis insigne. Nam nec tributis contemuntur, nec publicanus atterit.* Dura et inusitata locutio pridem a viris doctis, praeter Lipsium, iudicata: *tributis contemnere*; vnde varias coniecturas attulerunt. Nos corrigendum putamus: *nec tributis consumuntur.* Erunt forte, qui hoc ob dilucidam simplicitatem Tacito indignum crediderint. Nos autem falli multos censemus, qui ipsum figuris et contorsione verborum delectatum ubique statuunt. Praeterea proprie et expresse dici per antithesin credimus *tributis consumi* et *a publicanis atteri.* Tributa enim in prouinciis bello subactis aut suspectis pro capitibus aut bonis certo et constituto modo exigebantur; quum vectigalia contra, publicanis locari solita, in pacatis aut fociis pro mercibus aut frugibus soluerentur, et, quia
secun-

secundum vbertatem et prouentuum copiam varie pendebantur, longe tolerabiliora erant, nisi publicani licentia grassarentur. Docent hoc fenatus monitus apud TACITVM, et Neronis inde edicta. (Annal. l. XIII. c. L. LI.) Ex eodem TACITO (Annal. l. IV. c. LXXII.) etiam discimus, quomodo tributa etiam modica, saeuitia exigentium, intendi potuerint. Vnde apud eundem TACITVM (Agric. c. XXXI. XXXII.) apposite ad huius loci intellectum Galgacus de tributis; *Bona fortunasque in tributum egerunt; in annonam, frumentum. Corpora ipsa ac manus filius ac paludibus emuniendis, verbera inter ac contumelias, conterunt.* et rursus: *Hic dux, hic exercitus: ibi tributa et metalla, et CETERAE SERVIENTIVM POENAE.* Omnia haec de tributis; nihil de vectigalibus. Quam ob rem dici non potest, quantum ratio IVL. CAES. BVLENGERVM fugerit, quando (de vectigal. P. R. c. II.) contra optimorum auctorum fidem adfirmare voluit, duriolem conditionem prouinciarum vectigalibus, quam tributo, subiectarum fuisse, perperam interpretatus TACITI locum de Achaia, quae proconsulari imperio leuata et Caesari tradita, non pro vectigalibus tributa subiit; sed loco proconsulis procuratorem, vt sumtibus liberaretur, accepit. Idque ipsum loca STRABONIS et DIONIS, de institutis Augusti, docere ipsum, si atten-

AK T_n 1181
attentius perpendisset, potuissent. Sed meliora
iam BVRMANNVS aliique monuerunt.

Nunc ad id, quod vobis, CIVES, ex vtilitate publica significandum est, vertamur. IOANNES CHRISTIANVS BORMANNVS, SS. Th. cultor ornatissimus, ex Thilemanniani testamenti lege III. Non. Iul. orationem in auditorio maiore habere constituit *de fine primario academi-
miarum.* Vos, vt pie voluntatis, qua testator liberaliter litteris prodesse voluit, gratam memoriam seruabitis; ita oratoris, vestro fauore dignissimi, honori hoc tribuetis, vt frequentes et beneuoli ad audiendum conueniatis, et rem vestram vos agi credere, quoties integris castisque Musarum sacris per pacem et felicia tempora operari licet, ostendatis. P. P. Vitebergae VI. Non. Iul. A. R. S. CIO IO CCLXVI.

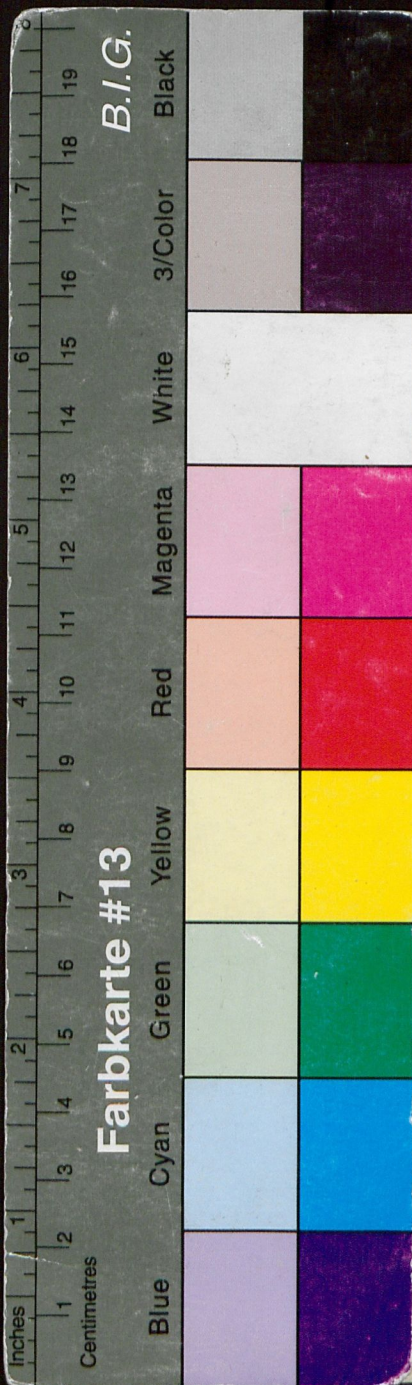

V I T E B E R G E

L I T E R I S C A R O L I C H R I S T I A N I D Ü R R I I

A C A D E M I A E A T Y P I S

5,9g.

II n
1481

(5)

RECTOR
ACADEMIAE WITTEBERGENSIS
**IOANNES DANIEL
TITIVS**

PHYSICES PROFESSOR PVBLICVS
ORDINARIVS

INSTITVTVM

IOANNIS CHRISTIANI BORMANNI

BELEGORA MISNICI SS. TH. CVLTORIS

III. NON. IVL. A. R. S. CIOICCLXVI

ORATIONE PVBLICE

MAIORI IN AVDITORIO

HABENDA

LIBERALITATIS THILEMANNIANAE EX LEGE

PIETATEM DECLARATVRI

C I V I B V S

COMMENDAT.

*Praemittitur Antiquitatum Germaniae Specimen XXII.
obseruatorum in Taciti Germania.*

